

18 Δεκεμβρίου 2013

Ιωάννης Κουρεμπελές, «Δώσ' μου λόγο, Λόγε· Μελέτες Λόγω Θεολογίας»

Ορθοδοξία / Εκδόσεις

Εύη Κοσμίδου, Φιλόλογος - Θεολόγος

Ιωάννης Κουρεμπελές, *Δώσ' μου λόγο, Λόγε· Μελέτες Λόγω Θεολογίας*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2013.

Μία διαδρομή στο ρου της ιστορίας αναζητώντας τον σαρκωμένο Λόγο στα πρόσωπα και τα γεγονότα του θεολογικού γίνεσθαι από το παρελθόν στο παρόν, ακόμη και στον διάλογο με τον σύγχρονο προβληματισμό των αθεολόγων στοχαστών, επιχειρεί σ' αυτό το έργο ο συγγραφέας, το οποίο μπορεί να κατανοηθεί και ως συνέχεια του προηγούμενου πονήματός του με τίτλο *Λόγος Θεολογίας Α* (Θεσσαλονίκη 2009). Αυτή η διαχρονική και ταυτόχρονα συγχρονική - ιδωμένη στα χωροχρονικά συμφραζόμενά της - προσέγγιση καταδεικνύει τόσο τον παροντικό όσο και τον διαχρονικό η και αχρονικό Λόγο, ο οποίος αυτοπροσφέρεται στον άνθρωπο ενυπόστατα και «σωματωδώς»[1] εν Χριστώ. Τον «ενυπόστατο» Λόγο επικαλείται και ζητά κατά πρόσωπον απ' αυτόν ο συγγραφέας τον ενυπάρχοντα «λόγο», επίκληση η οποία διατρέχει με μία νοητή γραμμή όλο το σύγγραμμα.

Ἔτσι αναζητάται ο σαρκωμένος Λόγος μέσα στα πρόσωπα διαφόρων συγγραφέων, από τον απόστολο του Χριστού Παύλο μέχρι τον εκπρόσωπο της σύγχρονης αθεολογίας M. Onfray. Συνδιαλέγεται ο συγγραφέας με συγγραφείς και διάφορες θεματολογίες αναζητώντας στο πρόσωπο των «συνομιλητών» του το πρόσωπο του ίδιου του σαρκωμένου Λόγου..., τον «σπερματικό λόγο» που επιμένει να ενυπάρχει σε όλα τα ανθρώπινα πρόσωπα, όσο κι αν θεσμοί και κατεστημένα θέλουν να τον φιμώσουν η να τον δαιμονοποιήσουν. Είναι γι' αυτό τόσο σύγχρονο όσο και διαχρονικό, τόσο ιστορικό όσο και επίκαιρο, τόσο ορθόδοξο όσο και οικουμενικό το εγχείρημα του συγγραφέα, ο οποίος κινείται ψηλαφώντας τους προβληματισμούς και τα ερωτήματα του σύγχρονου ανθρώπου, αναζητώντας

ακόμη και μαζί με τον Onfray τον «σιωπώντα Θεό»[2].

Η πρώτη από τις οκτώ μελέτες, τοποθετημένες κατά χρονική σειρά, αφορά στην εκκλησιολογία του αποστόλου Παύλου και τη διαλεκτική σχέση του Ιωάννη Χρυσόστομου με αυτόν. Αυτή η εκκλησιολογία, ιδωμένη υπό το πρίσμα του σαρκωμένου Λόγου εκκλησιολογικά, καταδεικνύει τον οικουμενικό χαρακτήρα και την απέραντη χωρητικότητα του Λόγου, που στο κοινό ποτήριο γίνεται δεκτική όλης της κτίσης. Ο ερμηνευτής του Παύλου Χρυσόστομος βλέπει την Εκκλησία ως σώμα Χριστού, μέλη του οποίου αποτελούν όλοι οι πιστοί και δυνάμει όλοι οι άνθρωποι και όλη η κτίση.

Το γεγονός της σάρκωσης και της ένσαρκης θεϊκής θυσίας υμνεί το κοντάκιο του Ρωμανού του Μελωδού, το οποίο είναι το αντικείμενο πραγμάτευσης της δεύτερης μελέτης. Μέσα από την τραγική αντίφαση των λέξεων «ζοφοφόρος» και «ζωηφόρος» – τόσο κοντά μεταξύ τους ηχητικά, αλλά τόσο ουσιαστικά αντίθετες – σκιαγραφείται το δράμα της ανθρώπινης σωτηρίας. Η «ζοφοφόρος γνώση», την οποία προσφέρει ο απατηλός και πλάνος διάβολος, καταλύεται μόνο μέσα από την «ζωηφόρο γνώση», η οποία παρέχεται προίκα με τη συμμετοχή στη θυσία της όντως ζωής, του «ζωηφόρου» Λόγου, που ιάται τον άνθρωπο «ομοιοπαθητικά[3]» και με μόνο κίνητρο την αγάπη προς τον άνθρωπο.

Αυτή την προβληματική της σάρκωσης του Λόγου, με προεκτάσεις στην ανθρώπινη σωτηρία, έρχονται να διαλευκάνουν η Ε΄ και Στ΄ Οικουμενικές Σύνοδοι, οι οποίες είναι αντικείμενο της τρίτης μελέτης. Ξεκαθαρίζεται τόσο το ιστορικό πλαίσιο, όσο και οι ουσιαστικοί σωτηριολογικοί λόγοι που οδήγησαν στις συνόδους αυτές, οι οποίες ως κύριο σκοπό είχαν να εκθέσουν την αλήθεια για το πρόσωπο του σαρκωμένου Λόγου. Τούτη η δογματική αλήθεια διατυπώθηκε εύγλωττα στην Στ΄ Οικουμενική σύνοδο μέσα από τη θεολογική συμβολή του ομολογητή της ορθόδοξης πίστης αγίου Μαξίμου, την εναντιωθείσα στη διολίσθηση του χριστολογικού λόγου τόσο στη νεστοριανική όσο και στη μονοφυσιτική κατανόηση.

Η συνέχεια αυτού του ιστορικού ταξιδιού μας οδηγεί σ' έναν μεγάλο δάσκαλο του Γένους μας και σημαντικό θεολόγο, που ζυμώνει δημιουργικά τα θεολογικά γράμματα στο δικό του παρόν και στις πραγματικές ανάγκες του τόπου και του χρόνου του. Πρόκειται για τον Ευγένιο Γιαννούλη, ο οποίος μέσα σε εκείνη τη δύσκολη εποχή δείχνεται όχι μόνο δάσκαλος της χριστιανικής πίστης στην πράξη, αλλά και μεγάλος ανθρωπιστής πατέρας. Είναι ο δάσκαλος μαζί και εν ευθύνη ποιμένας και μπορεί η μορφή του να αποτελέσει πρότυπο όντως παραδείγματος στη σύνδεση της θεολογίας με την πράξη.

Η γόνιμη διαλεκτική ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, αλλά και ανάμεσα στα φαινομενικά διεστώτα φανερώνεται ευκρινέστερα στην *Επιτομή* του Αθανασίου Παρίου, ο οποίος έναν αιώνα περίπου αργότερα δεν διστάζει στον αντιδυτικισμό του (ακόμη και) να δανεισθεί ορολογικά από τη Δύση, για να περιγράψει ορθοδόξως τα θεία μυστήρια και τη δογματική διδασκαλία της ανατολικής ορθόδοξης Εκκλησίας. Αυτή τη διαλεκτική του Παρίου, αλλά και την πολεμική του κατά της δυτικής αλλοίωσης του χριστιανικού δόγματος, μπορεί να δει ο αναγνώστης στην πέμπτη μελέτη του έργου αυτού, που πραγματεύεται το δογματικό έργο του Παρίου.

Στο διάβα της ιστορίας η Ανατολή και η Δύση άρχισε να συζητά και να θέλει να λύσει τις διαφορές της με πρότυπο το οικουμενικό θεανθρώπινο πρόσωπο του σαρκωμένου Λόγου. Αυτό το ίδιο πρόσωπο του Λόγου - που μετέχεται ευχαριστιακά από κάθε άνθρωπο που θέλει να μετάσχει στο θεανθρώπινο σώμα Του και που «μελίζεται αλλά δε μερίζεται», παραμένοντας όλος και οικουμενικός - είναι το θέμα της έκτης μελέτης και ένα από τα βασικά ζητήματα που συζητήθηκαν και συζητιούνται στους σύγχρονους διαλόγους μεταξύ ορθοδόξων και ρωμαιοκαθολικών. Η ανάγκη να αρθούν επιτέλους οι διαιρέσεις και «ασυνεννοησίες» στο χριστολογικό πεδίο και να «δώσει ο Λόγος λόγο» σε όλο τον χριστιανισμό - ως παγκόσμια σάρκα του και όχι ως μία θεσμική θρησκεία ανάμεσα στις άλλες θρησκείες - είναι ίσως το αίτημα των καιρών, καθώς οι μύθοι καταρρέουν και η παραχάραξη της οικουμενικότητας είναι εμφανής.

Γι' αυτό και η επόμενη μελέτη διαλέγεται με τον καθηγητή φιλοσοφίας της Ν. Υόρκης, P. Kitcher και τη συζήτηση περί της «αποθρησκαιοποίησης» της ηθικής και γενικότερα του ανθρώπου και της ανθρώπινης σωτηρίας χωρίς Θεό. Μέσα από τις σύγχρονες, αλλά και προκλητικές - ίσως και οχληρές - απόψεις του Kitcher, προσπαθεί ο συγγραφέας να βρει μία δίοδο επικοινωνίας κατά το πρότυπο του συγχωρητικού και περιχωρητικού Λόγου του Θεού. Από τον Θεό η απ' τον πίθηκο κατάγεται ο άνθρωπος; Σε τι διαφέρει τελικά ο άνθρωπος από το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο; Η ηθική του ανθρώπου είναι μέσα στα πλαίσια της ενστικτώδους ζωικής φύσης του ή είναι ένα κομμάτι απ' τον «θεό» μέσα του; Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο κινείται ο προβληματισμός σ' αυτή τη μελέτη, που διαλέγεται με σύγχρονους επιστήμονες και σύγχρονες ανθρωπολογικές θεωρίες.

Από τον ηθικολόγο Kitcher περνάει ο συγγραφέας στην τελευταία μελέτη του στον αθεολόγο φιλόσοφο M. Onfray, ο οποίος ιδιαίτερα δηκτικά, αλλά και προκλητικά για συζήτηση, αναφέρει: «*Η σιωπή του Θεού επιτρέπει την πολυλογία των ιερέων του, οι οποίοι κάνουν χρήση και κατάχρηση του επιθέτου: όποιος δεν πιστεύει στο Θεό τους, άρα σε αυτούς, γίνεται αμέσως ένας άθεος*»[4]. Η αθεία, γέννημα ως

γνωστόν της Δύσης, έχει κατά βάση την αρχή της στον σφετερισμό του Θεού από την θεσμική Εκκλησία – Εξουσία, η οποία συχνά, θελημένα η αθέλητα, κρύβει τον Θεό προβάλλοντας τον εαυτό της ως εκπρόσωπο (franchise) του Θεού στη γη. Αυτή λοιπόν η διαδρομή στην ιστορία κλείνει ανατρεπτικά, καθώς άρχισε με τον απόστολο Παύλο και τελειώνει με τον αθεολόγο Onfray. Ίσως όμως να κλείνει ακριβώς όπως άρχισε, από τον απόστολο των εθνών Παύλο, του οποίου μέλημα ήταν το οικουμενικό άνοιγμα του Χριστιανισμού, μέχρι τον Onfray, που, ίσως ανεπίγνωστα, προσπαθεί να ψηλαφίσει τον Θεό πίσω από τη θεσμική θρησκεία.

Εν κατακλείδι γίνεται καταφανές ότι δεν υπάρχει κάτι με το οποίο να μην μπορεί η να μην πρέπει να συνδιαλεχτεί ένας σύγχρονος ορθόδοξος θεολογικός λόγος που είναι εμβαπτισμένος στη γνώση της ιστορίας της θεολογίας, παραμένοντας πάντοτε ζωντανός και διαχρονικός. Γι' αυτό αναζητά ο συγγραφέας μία βάση για ενοποιητικό διάλογο και όχι για διαιρετικό αντίλογο, αφήνοντας σε θέα ακέραιο μόνο το πρόσωπο του σαρκωμένου και οικουμενικού / παγκόσμιου Λόγου του Θεού. Μόνο πάνω σ' αυτό το σώμα του Λόγου μπορεί να γίνει δυνατή κάθε επικοινωνία και κάθε διάλογος. Όπως μάλιστα αναφέρεται στον επίλογο του έργου, « ο Λόγος σαρκώθηκε για να τρελαθούμε μαζί του και για να ζητάμε να μας διδάξει τα «δικαιώματά» του»[5]. Αυτόν τον Λόγο καλούμαστε, χωρίς να χάνουμε τα δικαιώματά μας, να αφουγκραστούμε στις γραμμές αυτού του έργου, το οποίο δίνει ένα περιχωρητικό – χριστολογικό άνοιγμα στον θεολογικό λόγο του σήμερα. Τούτος ο λόγος ανδρώνεται μέσα σε ένα ορθόδοξο πλαίσιο, γονιμοποιώντας δημιουργικά το παρελθόν, αλλά παραμένοντας προσωπικός και σύγχρονος, μακριά από μανιερισμούς και στείρα μίμηση του παρελθόντος· είναι ο θεολογικός λόγος που αγωνιά να κοινωνεί στις σημερινές ανάγκες του ανθρώπου και στους σύγχρονους προβληματισμούς.

Εύη Κοσμίδου

Φιλολόγος – Θεολόγος – υπ. μετ. Θεολογίας

[1] Ιωάννης Κουρεμπελής, *Λόγος Θεολογίας Α*, Θεσσαλονίκη, 2009, 185-314

[2] Ιωάννης Κουρεμπελής, *Δώσ' μου λόγο Λόγε*, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 390.

[3] Ιωάννης Κουρεμπελής, *Λόγος Θεολογίας Α*, Θεσσαλονίκη, 2009, 185-314

[4] Ιωάννης Κουρεμπελής, *Δώσ' μου λόγο Λόγε*, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 390

[5] Ιωάννης Κουρεμπελής, *Δώσ' μου λόγο Λόγε*, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 430.

<http://bit.ly/1bZJUgv>